

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 19ης Νοεμβρίου 2014 (*)

«Προδικαστική παραπομπή — Περιβάλλον — Ποιότητα του αέρα — Οδηγία 2008/50/ΕΚ — Οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου — Υποχρέωση κράτους μέλους να ζητήσει παράταση της προθεσμίας συμμορφώσεως, κοινοποιώντας σχέδιο για την ποιότητα του αέρα — Κυρώσεις»

Στην υπόθεση C-404/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, υποβληθείσα από το Supreme Court of the United Kingdom (Ηνωμένο Βασίλειο) με απόφαση της 16ης Ιουλίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουλίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

The Queen, κατόπιν αιτήσεως της:

ClientEarth

κατά

The Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του δεύτερου τμήματος, J.-C. Bonichot (εισηγητή), A. Arabadjiev και J. L. da Cruz Vilaça, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 10ης Ιουλίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η ClientEarth, εκπροσωπούμενη από τους P. Kirch, avocat, D. Rose, QC, καθώς και την E. Dixon και τον B. Jaffey, barristers,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον M. Holt και την J. Beeko, επικουρούμενους από την K. Smith, QC,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον K. Mifsud-Bonnici και την S. Petrova,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 ΣΕΕ, του άρθρου 19 ΣΕΕ, καθώς και των άρθρων 13, 22, 23 και 30 της οδηγίας 2008/50/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και

του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2008, για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη (EE L 152, σ. 1).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της ClientEarth, μη κυβερνητικής οργανώσεως για την προστασία του περιβάλλοντος, και του Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs [Υπουργείο Περιβάλλοντος, Τροφίμων και Γεωργικών Υποθέσεων], με αντικείμενο το αίτημα της οργανώσεως αυτής να αναθεωρηθούν τα σχέδια για την ποιότητα του αέρα τα οποία εκπόνησε το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας ως προς ορισμένες ζώνες και ορισμένους οικισμούς του, κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 2008/50.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 2008/50

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2008/50 έχει ως εξής:

«Για ζώνες και περιοχές με ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες θα πρέπει να προβλέπεται δυνατότητα παράτασης της προθεσμίας συμμόρφωσης με τις οριακές τιμές για την ποιότητα του αέρα όταν, παρά την εφαρμογή των ενδεδειγμένων μέτρων για την καταπολέμηση της ρύπανσης, εξακολουθούν να υφίστανται σοβαρά προβλήματα συμμόρφωσης σε συγκεκριμένες ζώνες και οικισμούς. Κάθε παράταση προθεσμίας για συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό θα πρέπει να συνοδεύεται από αναλυτικό σχέδιο αξιολογούμενο από την Επιτροπή με στόχο να εξασφαλισθεί η συμμόρφωση εντός της εγκριθείσας παράτασης. Η ύπαρξη των αναγκαίων κοινοτικών μέτρων που αντικατοπτρίζουν το επίπεδο φιλοδοξίας που έχει επιλεγεί στη θεματική στρατηγική για τη ρύπανση της ατμόσφαιρας με στόχο τη μείωση των εκπομπών πηγής είναι σημαντική για μια αποτελεσματική μείωση των εκπομπών εντός του χρονικού πλαισίου για συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές που θεσπίζεται στην παρούσα οδηγία. Το στοιχείο αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν εξετάζονται αιτήσεις για παράταση των προθεσμιών συμμόρφωσης.»

- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/50, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα μέτρα που θεσπίζονται με την παρούσα οδηγία έχουν ως στόχο:

- 1) τον προσδιορισμό και καθορισμό των στόχων για την ποιότητα του αέρα του περιβάλλοντος στην Κοινότητα, ώστε να αποφεύγονται, να προλαμβάνονται ή να μειώνονται οι επιβλαβείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο σύνολο του περιβάλλοντος:

[...].»

- 5 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/50, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», προβλέπει τα κάτωθι:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοείται ως:

[...]

- 5) “οριακή τιμή”: επίπεδο καθοριζόμενο βάσει επιστημονικών γνώσεων, με σκοπό να αποφεύγονται, να προλαμβάνονται ή να μειώνονται οι επιβλαβείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και/ή στο σύνολο του περιβάλλοντος, το οποίο πρέπει να επιτευχθεί εντός δεδομένης προθεσμίας χωρίς εν συνεχεία υπερβάσεις:

[...]

- 7) “περιθώριο ανοχής”: το ποσοστό της οριακής τιμής κατά το οποίο επιτρέπεται να γίνεται υπέρβασή της σύμφωνα με τους όρους της παρούσας οδηγίας:

- 8) “σχέδια για την ποιότητα του αέρα”: τα σχέδια που ορίζουν μέτρα για την επίτευξη των οριακών τιμών ή των τιμών στόχων:

[...].»

6 Το άρθρο 13 της οδηγίας 2008/50, το οποίο τιτλοφορείται «Οριακές τιμές και όρια συναγερμού για την προστασία της υγείας του ανθρώπου», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα επίπεδα διοξειδίου του θείου, ΑΣ10, μολύβδου και μονοξειδίου του άνθρακα στον ατμοσφαιρικό αέρα να μην υπερβαίνουν στις ζώνες και τους οικισμούς τους τις οριακές τιμές του παραρτήματος XI.

Ως προς το διοξείδιο του αζώτου και το βενζόλιο, απαγορεύεται κάθε υπέρβαση των οριακών τιμών του παραρτήματος XI μετά από τις αντίστοιχες ημερομηνίες που ορίζονται σε αυτό.

Η συμμόρφωση προς αυτές τις απαιτήσεις εκτιμάται σύμφωνα με το παράρτημα III.

Τα περιθώρια ανοχής του παραρτήματος XI εφαρμόζονται σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 3, και το άρθρο 23, παράγραφος 1.

[...]

7 Το άρθρο 22 της οδηγίας 2008/50, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αναβολή της τήρησης των προθεσμιών και εξαίρεση από την υποχρέωση εφαρμογής ορισμένων οριακών τιμών», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Όταν, σε μια ζώνη ή έναν οικισμό, είναι αδύνατον να επιτευχθεί συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές για το διοξείδιο του αζώτου ή το βενζόλιο εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στο παράρτημα XI, ένα κράτος μέλος μπορεί να αναβάλει την τήρηση των εν λόγω προθεσμιών για πέντε το πολύ έτη στη συγκεκριμένη ζώνη ή τον συγκεκριμένο οικισμό, υπό τις εξής προϋποθέσεις: έχει εκπονηθεί σχέδιο για την ποιότητα του αέρα, σύμφωνα με το άρθρο 23, για τη ζώνη ή τον οικισμό για τον οποίο θα ισχύσει η αναβολή· το εν λόγω σχέδιο για την ποιότητα του αέρα συμπληρώνεται με τις πληροφορίες που αναφέρονται στο τμήμα Β του παραρτήματος XV οι οποίες αφορούν τους σχετικούς ρύπους και καταδεικνύει με ποιον τρόπο θα επιτευχθεί η συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές πριν από τη νέα προθεσμία.

[...]

3. Όταν εφαρμόζει τις παραγράφους 1 ή 2, το κράτος μέλος μεριμνά ώστε να μη σημειώνεται υπέρβαση της οριακής τιμής για κάθε ρύπο μεγαλύτερη από το ανώτατο περιθώριο ανοχής που ορίζεται για καθέναν από τους συγκεκριμένους ρύπους στο παράρτημα XI.

4. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή όταν, κατά την άποψή τους, επιβάλλεται να εφαρμοσθούν οι παράγραφοι 1 ή 2, και κοινοποιούν το σχέδιο για την ποιότητα του αέρα της παραγράφου 1, καθώς και όλες τις σχετικές πληροφορίες που είναι απαραίτητες για να εκτιμήσει η Επιτροπή κατά πόσον πληρούνται οι αντίστοιχες προϋποθέσεις. Στην εκτίμησή της η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις υπολογιζόμενες επιπτώσεις των μέτρων που έχουν λάβει τα κράτη μέλη στην ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα τόσο επί του παρόντος όσο και στο μέλλον, καθώς και τις υπολογιζόμενες επιπτώσεις στην ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα τόσο των εν ισχύ κοινοτικών μέτρων όσο και των σχεδιαζομένων κοινοτικών μέτρων που θα προτείνει η Επιτροπή.

Εάν η Επιτροπή δεν διατυπώσει αντιρρήσεις εντός εννέα μηνών από την παραλαβή της κοινοποίησης, οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις για την εφαρμογή της παραγράφου 1 ή της παραγράφου 2 θεωρείται ότι πληρούνται.

Εάν διατυπωθούν αντιρρήσεις, η Επιτροπή μπορεί να απαιτήσει από τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τα σχέδια για την ποιότητα του αέρα ή να υποβάλουν νέα.»

8 Το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/50, το οποίο επιγράφεται «Σχέδια για την ποιότητα του αέρα», προβλέπει τα κάτωθι:

«1. Όταν, σε συγκεκριμένες ζώνες ή οικισμούς, τα επίπεδα των ρύπων υπερβαίνουν κάθε οριακή τιμή ή τιμή στόχο, καθώς και κάθε αντίστοιχο περιθώριο ανοχής, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να εκπονούνται σχέδια για την ποιότητα του αέρα για τις εν λόγω ζώνες ή οικισμούς με σκοπό να

επιτευχθούν οι αντίστοιχες οριακές τιμές ή οι τιμές στόχοι που αναφέρονται στα παραρτήματα XI και XIV.

Σε περίπτωση υπερβάσεων αυτών των οριακών τιμών, για τις οποίες έχει ήδη παρέλθει η προβλεπόμενη προθεσμία, τα σχέδια για την ποιότητα του αέρα θα θεσπίζουν κατάλληλα μέτρα ώστε η περίοδος υπέρβασης να είναι όσο το δυνατόν συντομότερη. Τα σχέδια για την ποιότητα του αέρα μπορούν επιπροσθέτως να περιέχουν ειδικά μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία ευαίσθητων ομάδων του πληθυσμού, περιλαμβανομένων των παιδιών.

Τα εν λόγω σχέδια για την ποιότητα του αέρα περιλαμβάνουν τουλάχιστον τις πληροφορίες που αναφέρονται στο τμήμα Α του παραρτήματος XV και μπορεί να περιέχουν μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 24. Τα εν λόγω σχέδια κοινοποιούνται αμελλητί στην Επιτροπή, το αργότερο δε δύο έτη μετά το τέλος του έτους κατά το οποίο παρατηρήθηκε η πρώτη υπέρβαση.

Όταν πρέπει να εκπονηθούν ή να εφαρμοστούν σχέδια για περισσότερους του ενός ρύπους τα κράτη μέλη εκπονούν και εφαρμόζουν, ανάλογα με την περίπτωση, ολοκληρωμένα σχέδια για την ποιότητα του αέρα που καλύπτουν όλους τους συγκεκριμένους ρύπους.

2. Στο μέτρο του δυνατού, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη συνέπεια προς τα άλλα σχέδια που απαιτούνται δυνάμει της οδηγίας 2001/80/ΕΚ, της οδηγίας 2001/81/ΕΚ ή της οδηγίας 2002/49/ΕΚ για την επίτευξη των αντίστοιχων περιβαλλοντικών στόχων.»

9 Το άρθρο 30 της οδηγίας 2008/50, το οποίο τιτλοφορείται «Κυρώσεις», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες για τις επιβλητέες κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται με βάση την παρούσα οδηγία και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίζουν την εφαρμογή τους. Οι προβλεπόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.»

10 Στο παράρτημα XI της οδηγίας 2008/50, το οποίο φέρει τον τίτλο «Οριακές τιμές για την υγεία του ανθρώπου», και πιο συγκεκριμένα στο τμήμα Β, τάσσεται ως προθεσμία για την οριστική συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου η 1η Ιανουαρίου 2010.

11 Στο τμήμα Α του παραρτήματος XV της οδηγίας 2008/50, το οποίο επιγράφεται «Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται σε τοπικά, περιφερειακά ή εθνικά σχέδια για την ποιότητα του αέρα για τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα», διευκρινίζεται ποιες πληροφορίες πρέπει να διαβιβάζονται δυνάμει του άρθρου 23 της οδηγίας αυτής, ενώ στο τμήμα Β προσδιορίζονται οι πληροφορίες οι οποίες πρέπει να διαβιβάζονται δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Το διοξείδιο του αζώτου είναι αέριο το οποίο παράγεται από καύση σε υψηλές θερμοκρασίες. Στην απόφαση περί παραπομπής επισημαίνεται ότι η οδική κυκλοφορία και η οικιακή θέρμανση είναι οι κύριες πηγές εκπομπής του αερίου αυτού στις περισσότερες αστικές περιοχές του Ηνωμένου Βασιλείου.

13 Στο πλαίσιο της αξιολογήσεως και της διαχειρίσεως της ποιότητας του αέρα βάσει των προδιαγραφών που προβλέπει η οδηγία 2008/50, η επικράτεια του Ηνωμένου Βασιλείου χωρίστηκε σε 43 ζώνες και οικισμούς κατά την έννοια της εν λόγω έννοιας.

14 Σε 40 εξ αυτών σημειώθηκε, κατά το 2010, υπέρβαση μίας ή περισσότερων από τις οριακές τιμές τις οποίες θέτει η ως άνω οδηγία για το διοξείδιο του αζώτου.

15 Σύμφωνα με προσχέδια για την ποιότητα του αέρα τα οποία δημοσιεύθηκαν στις 9 Ιουνίου 2011 προς δημόσια διαβούλευση σε σχέση με 17 ζώνες και οικισμούς, περιλαμβανομένης της ευρύτερης περιοχής του Λονδίνου («Greater London»), αναμενόταν να επιτευχθεί συμμόρφωση μετά το 2015.

- 16 Στις 22 Σεπτεμβρίου 2011 υποβλήθηκαν στην Επιτροπή τα οριστικά σχέδια, καθώς και, σε 24 από τις προαναφερθείσες 40 περιπτώσεις ζωνών και οικισμών, αιτήσεις δυνάμει του άρθρου 22 της οδηγίας 2008/50 για παράταση της σχετικής προθεσμίας. Στα σχέδια αυτά διευκρινιζόταν πώς επρόκειτο να επιτευχθεί συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2015.
- 17 Με απόφαση της 25ης Ιουνίου 2012, η Επιτροπή δέχθηκε ανεπιφύλακτα τις 9 αιτήσεις παρατάσεως της προθεσμίας, έθεσε όρους για την έγκρισή της σε 3 περιπτώσεις και διατύπωσε αντιρρήσεις σε σχέση με 12 ζώνες.
- 18 Για τις υπόλοιπες 16 περιπτώσεις ζωνών και οικισμών για τις οποίες το Ηνωμένο Βασίλειο δεν υπέβαλε αίτηση δυνάμει του άρθρου 22 της οδηγίας 2008/50 για παράταση της προθεσμίας, η Επιτροπή ουδεμία αντίρρηση διατύπωσε ως προς τα σχετικά σχέδια, τα οποία προέβλεπαν ότι η συμμόρφωση θα επερχόταν κατά την περίοδο από το 2015 έως το 2025.
- 19 Με προσφυγή για την άσκηση ελέγχου νομιμότητας, η ClientEarth ζήτησε από το High Court of Justice (England & Wales), Queen's bench Division (Administrative Court), να υποχρεώσει το Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs να αναθεωρήσει τα σχέδια ώστε να προκύπτει από αυτά με ποιον ακριβώς τρόπο επρόκειτο να επιτευχθεί η συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές για το διοξείδιο του αζώτου το συντομότερο δυνατό και, εν πάση περιπτώσει, το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2015, σύμφωνα με το άρθρο 22 της οδηγίας 2008/50.
- 20 Το ως άνω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή, εκτιμώντας ότι τα κράτη μέλη, ακόμη και αν δεν έχουν τηρήσει τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το άρθρο 13 της οδηγίας 2008/50, δεν οφείλουν να ζητήσουν, δυνάμει του άρθρου 22 της ίδιας οδηγίας, παράταση της προθεσμίας την οποία τάσσει η οδηγία αυτή. Προσέθεσε δε ότι, εν πάση περιπτώσει, τυχόν δικαστική απόφαση με τέτοιο περιεχόμενο θα δημιουργούσε σημαντικά πολιτικά και οικονομικά προβλήματα, ενώ θα στηριζόταν σε πολιτικές επιλογές οι οποίες δεν άπτονται της αρμοδιότητάς του.
- 21 Η έφεση κατά της πρωτόδικης αποφάσεως απορρίφθηκε στις 30 Μαΐου 2012 από το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), το οποίο επέτρεψε πάντως στην ClientEarth να ασκήσει αναίρεση ενώπιον του Supreme Court of the United Kingdom.
- 22 Το τελευταίο αυτό δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είχε τηρήσει, ως προς τις 16 ζώνες και οικισμούς που αφορούσε η υπόθεση της κύριας δίκης, την προβλεπόμενη από το άρθρο 13 της οδηγίας 2008/50 υποχρέωση συμμορφώσεως προς τις οριακές τιμές τις οποίες θέτει η ίδια οδηγία για το διοξείδιο του αζώτου. Έκρινε επίσης ότι η υπόθεση εγείρει ζητήματα ερμηνείας της οδηγίας 2008/50 τα οποία το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη εξετάσει με τη νομολογία του.
- 23 Κατόπιν τούτου, το Supreme Court of the United Kingdom αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Σε περίπτωση που, βάσει της οδηγίας [2008/50], σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό δεν επιτεύχθηκε συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές για το διοξείδιο του αζώτου μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2010, ημερομηνία η οποία ορίζεται ως προθεσμία στο παράρτημα XI της οδηγίας [αυτής], υποχρεούται το οικείο κράτος μέλος, δυνάμει της [ίδιας] οδηγίας και/ή του άρθρου 4 ΣΕΕ, να ζητήσει παράταση της προθεσμίας σύμφωνα με το άρθρο 22 της οδηγίας [2008/50];
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, είναι δυνατό να απαλλαγεί κράτος μέλος από την υποχρέωση αυτή και, αν ναι, υπό ποιες περιστάσεις;
- 3) Επηρεάζονται από το άρθρο 23 της οδηγίας (ιδίως δε από την παράγραφο του 2), οι υποχρεώσεις κράτους μέλους που δεν έχει τηρήσει το άρθρο 13 και, αν ναι, σε ποιον βαθμό;
- 4) Σε περίπτωση μη τηρήσεως του άρθρου 13 ή του άρθρου 22, οφείλουν τα εθνικά δικαστήρια να λάβουν μέτρα για να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση προς το άρθρο 30 της οδηγίας [2008/50] και/ή προς τα άρθρα 4 ΣΕΕ και 19 ΣΕΕ και, αν ναι, ποια είναι αυτά;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 24 Με το πρώτο και το δεύτερό του ερώτημα, τα οποία ενδείκνυται να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να αποσαφηνιστεί αν το άρθρο 22 της οδηγίας 2008/50 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση όπου, σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό κράτους μέλους, δεν κατέστη δυνατό να τηρηθούν οι οριακές τιμές τις οποίες θέτει το παράρτημα XI της ως άνω οδηγίας μετά την 1η Ιανουαρίου 2010, που ορίζεται ως καταληκτική ημερομηνία στο ίδιο παράρτημα, το εν λόγω κράτος μέλος οφείλει, προκειμένου να εξασφαλίσει παράταση της σχετικής προθεσμίας για πέντε έτη το πολύ, να υποβάλει σχετική αίτηση δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50 και αν, εφόσον όντως υπείχε τέτοια υποχρέωση, μπορεί παρά ταύτα να εξαιρεθεί υπό ορισμένες περιστάσεις από αυτήν.
- 25 Η υποχρέωση συμμορφώσεως προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου οι οποίες προβλέπονται στο παράρτημα XI της οδηγίας 2008/50, και μάλιστα το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2010, που ορίζεται ως καταληκτική ημερομηνία στο ίδιο παράρτημα, απορρέει από το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας.
- 26 Το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50 αναγνωρίζει, εντούτοις, δυνατότητα παρατάσεως της αρχικώς ταχθείσας προθεσμίας, σε περίπτωση αδυναμίας συμμορφώσεως προς τις οριακές τιμές κατά το πέρας αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι το οικείο κράτος μέλος θα εκπονήσει, για τη ζώνη ή τον οικισμό που αφορά η αίτηση παρατάσεως, ένα σχέδιο για την ποιότητα του αέρα το οποίο θα πληροί ορισμένες απαιτήσεις. Ειδικότερα, το σχέδιο πρέπει να καταρτιστεί σύμφωνα με το άρθρο 23 της οδηγίας 2008/50. Επιπλέον απαιτείται το εν λόγω σχέδιο, αφενός, να συμπληρώνεται με τις απαριθμούμενες στο τμήμα Β του παραρτήματος XV πληροφορίες οι οποίες αφορούν τους σχετικούς ρύπους και, αφετέρου, να εκθέτει με ποιον τρόπο θα επιτευχθεί η συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές πριν από τη νέα προθεσμία. Οι ζώνες, οι οικισμοί και τα σχέδια γνωστοποιούνται στην Επιτροπή, η οποία τα εγκρίνει σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 4.
- 27 Ως προς το ζήτημα αν, προκειμένου να παραταθεί το πολύ για πέντε έτη η προθεσμία του παραρτήματος XI της οδηγίας 2008/50, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να υποβάλει σχετική αίτηση και να εκπονήσει τέτοιο σχέδιο εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 22, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, διαπιστώνεται ότι, μολονότι το γράμμα της τελευταίας αυτής διατάξεως δεν παρέχει συναφώς σαφείς ενδείξεις, τόσο από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η εν λόγω διάταξη όσο και από τον σκοπό που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης συνάγεται ότι το άρθρο 22, παράγραφος 1, πρέπει όντως να ερμηνευθεί υπ' αυτή την έννοια.
- 28 Συγκεκριμένα, το άρθρο 22, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/50 επιβάλλει στο οικείο κράτος μέλος την υποχρέωση να κοινοποιήσει στην Επιτροπή σε ποιες ζώνες και σε ποιους οικισμούς θεωρεί ότι τίθεται ζήτημα εφαρμογής της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, καθώς και να διαβιβάσει το σχέδιο για την ποιότητα του αέρα στο οποίο αναφέρεται η τελευταία διάταξη.
- 29 Εξάλλου, η ως άνω ερμηνεία είναι η πλέον σύμφωνη με τον επιδιωκόμενο από τον νομοθέτη της Ένωσης σκοπό της βελτιώσεως της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, εφόσον έτσι υποχρεώνεται το οικείο κράτος μέλος να λάβει εκ των προτέρων μέτρα σε σχέση με τη διαγραφόμενη αδυναμία τηρήσεως των οριακών τιμών κατά το πέρας της προβλεπόμενης προθεσμίας και να καταρτίσει σχέδιο για την ποιότητα του αέρα, εξηγώντας λεπτομερώς με ποιον ακριβώς τρόπο θα εξαλειφθεί το πρόβλημα της ρυπάνσεως εντός της νέας προθεσμίας.
- 30 Υπογραμμίζεται πάντως ότι ενώ, όσον αφορά το διοξείδιο του θείου, το ΑΣ10, τον μόλυβδο και το μονοξείδιο του άνθρακα, το άρθρο 13, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη «μεριμνούν» ώστε τα επίπεδα των ρύπων αυτών να παραμένουν εντός των οριακών τιμών, στο δεύτερο εδάφιο της ίδιας διατάξεως ορίζεται ότι, ως προς το διοξείδιο του αζώτου και το βενζόλιο, «απαγορεύεται κάθε υπέρβαση» των οριακών τιμών μετά την προθεσμία που τάσσεται, όπερ ισοδυναμεί με υποχρέωση επιτεύξεως συγκεκριμένου αποτελέσματος.
- 31 Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθούν προς την ως άνω υποχρέωση και δεν επιτρέπεται να θεωρήσουν ότι η δυνατότητα παρατάσεως της προθεσμίας, την οποία παρέχει το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50, σημαίνει ότι μπορούν, κατά το δοκούν, να μεταθέσουν χρονικά την εκτέλεσή της.

- 32 Όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 16 της ως άνω οδηγίας, η δυνατότητα να παραταθεί, βάσει της συγκεκριμένης διατάξεως, η προθεσμία την οποία τάσσει αρχικώς η εν λόγω οδηγία πρέπει να παρέχεται μόνον αν εξακολουθούν να υφίστανται «σοβαρά προβλήματα» συμμορφώσεως σε συγκεκριμένες ζώνες και οικισμούς, παρά την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων προς αντιμετώπιση της ρυπάνσεως.
- 33 Επομένως, το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να μπορεί να παραταθεί το πολύ για πέντε έτη η προθεσμία που τάσσει η ως άνω οδηγία για τη συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το παράρτημα XI της ίδιας αυτής οδηγίας, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να υποβάλει σχετική αίτηση όταν αντικειμενικά προκύπτει, βάσει των υφιστάμενων δεδομένων και παρά την εφαρμογή από το εν λόγω κράτος μέλος κατάλληλων μέτρων προς αντιμετώπιση της ρυπάνσεως, ότι η συμμόρφωση προς τις οριακές αυτές τιμές δεν θα είναι, σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό, δυνατή κατά το πέρας της προαναφερθείσας προθεσμίας.
- 34 Όσον αφορά δε το ζήτημα κατά πόσον ορισμένες περιστάσεις θα μπορούσαν παρά ταύτα να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση της σχετικής υποχρέωσης, αρκεί η διαπίστωση ότι η οδηγία 2008/50 ουδεμία εξαίρεση προβλέπει από την υποχρέωση η οποία απορρέει από το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.
- 35 Κατά συνέπεια, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι, προκειμένου να μπορεί να παραταθεί το πολύ για πέντε έτη η προθεσμία που τάσσει η ως άνω οδηγία για τη συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το παράρτημα XI της ίδιας αυτής οδηγίας, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να υποβάλει σχετική αίτηση και να εκπονήσει σχέδιο για την ποιότητα του αέρα, όταν αντικειμενικά προκύπτει, βάσει των υφιστάμενων δεδομένων και παρά την εφαρμογή από το εν λόγω κράτος μέλος κατάλληλων μέτρων προς αντιμετώπιση της ρυπάνσεως, ότι η συμμόρφωση προς τις οριακές αυτές τιμές δεν θα είναι, σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό, δυνατή κατά το πέρας της προαναφερθείσας προθεσμίας. Η οδηγία 2008/50 ουδεμία εξαίρεση προβλέπει από την υποχρέωση η οποία απορρέει από το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 36 Με το τρίτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν, σε περίπτωση όπου, αφενός, προκύπτει ότι σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό κράτους μέλους η συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το παράρτημα της οδηγίας 2008/50 δεν είναι δυνατή μετά την 1η Ιανουαρίου 2010, που ορίζεται ως καταληκτική ημερομηνία στο ίδιο παράρτημα, και, αφετέρου, το οικείο κράτος μέλος δεν έχει ζητήσει παράταση της προθεσμίας αυτής δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50, η εκπόνηση σχεδίου για την ποιότητα του αέρα σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας αρκεί για να γίνει δεκτό ότι το εν λόγω κράτος μέλος έχει παρά ταύτα τηρήσει τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας.
- 37 Υπενθυμίζεται εισαγωγικώς ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 καθιστά σαφές ότι τυγχάνει εφαρμογής στις περιπτώσεις όπου η υπέρβαση των οριακών τιμών των ρύπων σημειώνεται μετά την παρέλευση της προθεσμίας που έχει ταχθεί σε σχέση με αυτές.
- 38 Επιπλέον, όσον αφορά το διοξείδιο του αζώτου, η ως άνω διάταξη δεν εξαρτά την εφαρμογή της από την προϋπόθεση ότι το οικείο κράτος μέλος πρέπει να έχει ήδη επιδιώξει να εξασφαλίσει παράταση της σχετικής προθεσμίας σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50.
- 39 Κατά συνέπεια, το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 έχει εφαρμογή και σε περιπτώσεις όπως αυτή της διαφοράς της κύριας δίκης, όπου οι προβλεπόμενες από το παράρτημα XI της οδηγίας οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου δεν τηρούνται σε ορισμένες ζώνες ή οικισμούς κράτους μέλους κατά την 1η Ιανουαρίου 2010, η οποία είναι η κρίσιμη ημερομηνία βάσει του ως άνω παραρτήματος, και το οικείο κράτος μέλος δεν έχει ζητήσει παράταση της εν λόγω προθεσμίας σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας.

- 40 Από το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 συνάγεται επίσης ότι, όταν η υπέρβαση των οριακών τιμών του διοξειδίου του αζώτου σημειώνεται μετά το πέρας της προθεσμίας που έχει ταχθεί για την εφαρμογή τους, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να εκπονήσει σχέδιο για την ποιότητα του αέρα το οποίο πρέπει να πληροί ορισμένες απαιτήσεις.
- 41 Συγκεκριμένα, το σχέδιο πρέπει να προβλέπει κατάλληλα μέτρα ώστε η περίοδος υπερβάσεως να είναι η συντομότερη δυνατή, ενώ μπορεί επίσης να περιλαμβάνει πρόσθετα μέτρα ειδικά για τις ευαίσθητες κατηγορίες του πληθυσμού, όπως τα παιδιά. Επιπλέον, κατά το άρθρο 23, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50, το σχέδιο περιέχει τουλάχιστον τις πληροφορίες που απαριθμούνται στο τμήμα Α του παραρτήματος XV της οδηγίας αυτής, μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τα μέτρα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 24 της ίδιας πάντοτε οδηγίας και πρέπει να κοινοποιείται στην Επιτροπή αμελλητί, και εν πάση περιπτώσει το αργότερο εντός διετίας από το τέλος του έτους στη διάρκεια του οποίου διαπιστώθηκε η πρώτη υπέρβαση.
- 42 Εντούτοις, δεν πρέπει να γίνει δεκτή η ερμηνεία ότι το οικείο κράτος μέλος έχει, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, εκπληρώσει απολύτως τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 απλώς και μόνον επειδή έχει εκπονήσει τέτοιο σχέδιο.
- 43 Κατ' αρχάς, υπογραμμίζεται ότι μόνον το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50 προβλέπει ρητώς τη δυνατότητα κράτους μέλους να μεταθέσει την καταληκτική ημερομηνία που ορίζεται στο παράρτημα XI της οδηγίας αυτής προκειμένου να επιτύχει τη συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το ίδιο παράρτημα.
- 44 Εξάλλου, μια τέτοια ερμηνεία θα έθιγε την πρακτική αποτελεσματικότητα των άρθρων 13 και 22 της οδηγίας 2008/50, αφού θα σήμαινε ότι το οικείο κράτος μέλος θα μπορούσε να απαλλαγεί από την υποχρέωση τηρήσεως της προθεσμίας του άρθρου 13 υπό προϋποθέσεις λιγότερο αυστηρές από εκείνες τις οποίες επιβάλλει το άρθρο 22.
- 45 Ειδικότερα, το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50 απαιτεί να περιέχει το σχέδιο για την ποιότητα του αέρα όχι μόνον τις πληροφορίες οι οποίες πρέπει να διαβιβάζονται δυνάμει του άρθρου 23 της οδηγίας και απαριθμούνται στο τμήμα Α του παραρτήματος XV αυτής, αλλά και, συμπληρωματικώς, τις πληροφορίες στις οποίες αναφέρεται το τμήμα Β του ίδιου παραρτήματος, σχετικά με το στάδιο εφαρμογής διαφόρων οδηγιών και με όλα τα κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισεως της ατμοσφαιρικής ρυπάνσεως που σχεδιάζεται να εφαρμοστούν σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο προς επίτευξη των στόχων της βελτιώσεως της ποιότητας του αέρα. Από το σχέδιο αυτό πρέπει επίσης να προκύπτει με ποιον τρόπο θα εξασφαλιστεί η συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές πριν από τη λήξη της νέας προθεσμίας.
- 46 Τέλος, η άποψη αυτή περί της ως άνω ερμηνείας ενισχύεται και από τη διαπίστωση ότι τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2008/50 εφαρμόζονται κατ' αρχήν σε διαφορετικές κατηγορίες περιπτώσεων και έχουν διαφορετικό περιεχόμενο.
- 47 Συγκεκριμένα, το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις όπου «είναι αδύνατο» να επιτευχθεί συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές ορισμένων ρύπων εντός της προθεσμίας που τάχθηκε αρχικώς με την οδηγία 2008/50, λόγω ενός ιδιαίτερα υψηλού επιπέδου ρυπάνσεως, όπως επισημαίνεται και στην αιτιολογική σκέψη 16 της ίδιας οδηγίας. Η διάταξη αυτή επιτρέπει την παράταση της ως άνω προθεσμίας μόνον εφόσον το οικείο κράτος μέλος μπορέσει να αποδείξει ότι, εντός της νέας προθεσμίας των πέντε επιπλέον ετών, θα είναι σε θέση να τηρήσει τις σχετικές οριακές τιμές. Η εν λόγω διάταξη έχει δηλαδή, σε τελική ανάλυση, περιορισμένο χρονικό ορίζοντα.
- 48 Αντιθέτως, το άρθρο 23, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50 έχει ευρύτερο πεδίο καθόσον εφαρμόζεται, χωρίς χρονικό περιορισμό, ως προς τις υπερβάσεις κάθε οριακής τιμής ρύπου η οποία τίθεται με την οδηγία αυτή, εφόσον έχει παρέλθει η προθεσμία για την τήρησή της, ανεξαρτήτως αν η σχετική προθεσμία ορίζεται από την ίδια την οδηγία ή έχει ταχθεί από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 22 αυτής.
- 49 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, σε περίπτωση όπου, αφενός, προκύπτει ότι σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό κράτους μέλους η

συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το παράρτημα της οδηγίας 2008/50 δεν είναι δυνατή μετά την 1η Ιανουαρίου 2010, που ορίζεται ως καταληκτική ημερομηνία στο ίδιο παράρτημα, και, αφετέρου, το οικείο κράτος μέλος δεν έχει ζητήσει παράταση της προθεσμίας αυτής δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50, η εκπόνηση σχεδίου για την ποιότητα του αέρα σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας δεν αρκεί από μόνη της για να γίνει δεκτό ότι το εν λόγω κράτος μέλος έχει παρά ταύτα τηρήσει τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 50 Με το τέταρτό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 4 ΣΕΕ και 19 ΣΕΕ, καθώς και το άρθρο 30 της οδηγίας 2008/50, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, όταν κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί προς τις επιταγές του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50, και ταυτόχρονα δεν έχει ζητήσει παράταση προθεσμίας υπό τους όρους του άρθρου 22 της εν λόγω οδηγίας, απόκειται στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, εφόσον του υποβληθεί σχετικό αίτημα, να λάβει έναντι της εθνικής αρχής κάθε αναγκαίο μέτρο, όπως παραδείγματος χάριν να της απευθύνει διαταγή, ώστε η τελευταία να υποχρεωθεί εκπονήσει το απαιτούμενο από την ως άνω οδηγία σχέδιο σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η ίδια πάντοτε οδηγία.
- 51 Εισαγωγικώς, διαπιστώνεται ότι δεν προκύπτουν επακριβώς και με σαφήνεια από τη δικογραφία ενώπιον του Δικαστηρίου οι λόγοι για τους οποίους θα ήταν χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης η ερμηνεία του άρθρου 30 της οδηγίας 2008/50, το οποίο αφορά το σύστημα κυρώσεων που πρέπει να θεσπίσουν τα κράτη μέλη.
- 52 Όσον αφορά το άρθρο 4 ΣΕΕ, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, απόκειται στα δικαστήρια των κρατών μελών, στο πλαίσιο της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας όπως αυτή κατοχυρώνεται στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, να διασφαλίζουν τη δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., υπ' αυτή την έννοια, ιδίως απόφαση Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, σκέψη 38). Επιπλέον, το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα τα οποία είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.
- 53 Σε περίπτωση όπου, μετά την 1η Ιανουαρίου 2010, σημειώνεται υπέρβαση των οριακών τιμών του διοξειδίου του αζώτου σε ζώνη ή οικισμό κράτους μέλους που δεν έχει ζητήσει παράταση της σχετικής προστασίας δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50, το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας επιβάλλει στο εν λόγω κράτος μέλος σαφή υποχρέωση να εκπονήσει σχέδιο για την ποιότητα του αέρα το οποίο πρέπει να πληροί ορισμένες απαιτήσεις (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση Janecsek, C-237/07, EU:C:2008:447, σκέψη 35).
- 54 Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, οι ιδιώτες μπορούν να επικαλεστούν έναντι των δημόσιων αρχών διατάξεις οδηγίας οι οποίες δεν περιέχουν αιρέσεις και είναι αρκούντως σαφείς. Επίσης, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να ερμηνεύουν, στο μέτρο του δυνατού, τις διατάξεις του εθνικού δικαίου κατά τρόπο σύμφωνο με τους σκοπούς που επιδιώκει η οικεία οδηγία. Αν δεν είναι δυνατό να δοθεί τέτοια ερμηνεία, απόκειται στα εθνικά δικαστήρια να αφήσουν ανεφάρμοστους τυχόν κανόνες του εθνικού δικαίου οι οποίοι είναι ασύμβατοι προς την οδηγία αυτή (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Janecsek, EU:C:2008:447, σκέψη 36 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 55 Τέλος, όπως το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως υπενθυμίσει, θα ήταν ασύμβατο προς τον δεσμευτικό χαρακτήρα τον οποίο το άρθρο 249 ΕΚ αναγνωρίζει στις οδηγίες να αποκλειστεί κατ' αρχήν η δυνατότητα των ενδιαφερομένων να επικαλεστούν μια υποχρέωση που επιβάλλεται από οδηγία. Η ως άνω διαπίστωση ισχύει κατά μείζονα λόγο όσον αφορά μια οδηγία η οποία θέτει ως στόχο να ελεγχθεί και να μειωθεί η ατμοσφαιρική ρύπανση και έχει, συνεπώς, ως σκοπό την προστασία της δημόσιας υγείας (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση Janecsek, EU:C:2008:447, σκέψη 37).
- 56 Εξ αυτού συνάγεται ότι τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα τα οποία αφορά άμεσα η υπέρβαση των οριακών τιμών μετά την 1η Ιανουαρίου 2010 πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν, προσφεύγοντας ενδεχομένως στα αρμόδια δικαστήρια, να υποχρεωθούν οι εθνικές αρχές να εκπονήσουν σχέδιο για την ποιότητα του αέρα σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο

εδάφιο, της οδηγίας 2008/50, εφόσον το οικείο κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί προς τις επιταγές του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας, και ταυτόχρονα δεν έχει ζητήσει παράταση της σχετικής προθεσμίας υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 22 της ίδιας πάντοτε οδηγίας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Janček, ΕΥ:C:2008:447, σκέψη 39).

57 Όσον αφορά δε το περιεχόμενο του σχεδίου, το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 καθιστά σαφές ότι ναι μεν τα κράτη μέλη διαθέτουν κάποιο βαθμό διακριτικής ευχέρειας όταν αποφασίζουν ποια μέτρα θα λάβουν, πλην όμως τα μέτρα αυτά πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να εξασφαλίζουν ότι η περίοδος υπερβάσεως των οριακών τιμών θα είναι η συντομότερη δυνατή.

58 Επομένως, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι όταν κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί προς τις επιταγές του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50, και ταυτόχρονα δεν έχει ζητήσει παράταση προθεσμίας υπό τους όρους του άρθρου 22 της εν λόγω οδηγίας, απόκειται στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, εφόσον του υποβληθεί σχετικό αίτημα, να λάβει έναντι της εθνικής αρχής κάθε αναγκαίο μέτρο, όπως παραδείγματος χάρη να της απευθύνει διαταγή, ώστε η τελευταία να υποχρεωθεί να εκπονήσει το απαιτούμενο από την ως άνω οδηγία σχέδιο σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η ίδια πάντοτε οδηγία.

Επί των δικαστικών εξόδων

59 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2008, για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη, έχει την έννοια ότι, προκειμένου να μπορεί να παραταθεί το πολύ για πέντε έτη η προθεσμία που τάσσει η ως άνω οδηγία για τη συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το παράρτημα XI της ίδιας αυτής οδηγίας, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να υποβάλει σχετική αίτηση και να εκπονήσει σχέδιο για την ποιότητα του αέρα, όταν αντικειμενικά προκύπτει, βάσει των υφιστάμενων δεδομένων και παρά την εφαρμογή από το εν λόγω κράτος μέλος κατάλληλων μέτρων προς αντιμετώπιση της ρυπάνσεως, ότι η συμμόρφωση προς τις οριακές αυτές τιμές δεν θα είναι, σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό, δυνατή κατά το πέρας της προαναφερθείσας προθεσμίας. Η οδηγία 2008/50 ουδεμία εξαίρεση προβλέπει από την υποχρέωση η οποία απορρέει από το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.
- 2) Σε περίπτωση όπου, αφενός, προκύπτει ότι σε συγκεκριμένη ζώνη ή οικισμό κράτους μέλους η συμμόρφωση προς τις οριακές τιμές του διοξειδίου του αζώτου τις οποίες θέτει το παράρτημα XI της οδηγίας 2008/50 δεν είναι δυνατή μετά την 1η Ιανουαρίου 2010, που ορίζεται ως καταληκτική ημερομηνία στο ίδιο παράρτημα, και, αφετέρου, το οικείο κράτος μέλος δεν έχει ζητήσει παράταση της προθεσμίας αυτής δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/50, η εκπόνηση σχεδίου για την ποιότητα του αέρα σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της ως άνω οδηγίας δεν αρκεί από μόνη της για να γίνει δεκτό ότι το εν λόγω κράτος μέλος έχει παρά ταύτα τηρήσει τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει από το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας.
- 3) Όταν κράτος μέλος δεν έχει συμμορφωθεί προς τις επιταγές του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/50 και ταυτόχρονα δεν έχει ζητήσει παράταση προθεσμίας υπό τους όρους του άρθρου 22 της εν λόγω οδηγίας, απόκειται στο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, εφόσον του υποβληθεί σχετικό αίτημα, να λάβει έναντι της εθνικής αρχής κάθε αναγκαίο μέτρο, όπως παραδείγματος χάριν να της απευθύνει διαταγή, ώστε η τελευταία να υποχρεωθεί να εκπονήσει το απαιτούμενο από την ως άνω οδηγία σχέδιο σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η ίδια πάντοτε οδηγία.

(υπογραφέας)

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.